

Ali Üsküdarî albümünün lake cilt kapağı (İÜ Ktp., TY, nr. 5650)

ALİ ÜSKÜDÂRİ

XVIII. yüzyılın
ilk yarısında yaşayan
Osmanlı müzehhibi
ve lake ustası.

Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Müstakimzâde, onun Hacı Yüsf-i Mısrî'nin öğrencisi olduğunu ve XVIII. yüzyılın tanınmış hattatlarından Yedikuleli Seyyid Abdullah'ın yazdığı muhafırların tezhibini yaptığını ve saz yazma vadisinde (bk. TEZHİP) "sânî-i Şah Kulî" olduğunu kaydeder (bk. *Tuhfe*, s. 271). Tezhiplerinde, XVI. yüzyılın ilk yarısında saray nakkaşhanesinde çalışmış olan ressam Şah Kulî'nin Osmanlı süsleme sanatına kazandırdığı motifleri severek

ve titizlikle işlemiştir. Onun imzasını taşıyan tezhiplerle lake (ruga) tekniğindeki cilt kapakları, yazı altlıkları, yazı çekmeceleri, yazı kuburları (bk. KALEMDAN) ve yaylar 1723-1761 yılları arasına rastlayan tarihleri taşımaktadır. Topkapı Sarayı Arşivi'nde muhafaza edilen ehl-i hiref* defterlerindeki 1143-1144 (1731-1732) yıllarına ait masraf kayıtlarından sanatçının saray için çalıştığı anlaşılmaktadır. Eserleri Topkapı Sarayı Müzesi, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ile yurt içinde ve dışında çeşitli koleksiyonlarda korunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan ve cönk tarzında şarkı makamlarını toplayan bir mecmuuda da (TY, nr. 5650) Batı etkisini yansıtan realist çiçek resimleri yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 271; Rifki Melül Meriç, *Türk Nakış Sanatı Tarihi Araştırmaları*, Ankara 1953, I, 63, 64; Süheyl Ünver, *Müzehhip ve Çiçek Ressamı Üsküdarlı Ali*, İstanbul 1954; Kemâl Çiğ, "18. Asır Lake Tezhibcilerinden Ali al-Üsküdarî", *Türk Tarih Arkeolojya ve Etnografya Dergisi*, sy. 5, İstanbul 1949, s. 193-198; Haydar Yağmurlu, "Tezhip San'atı Hakkında Genel Açıklamalar ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesinde İmzalı Eserleri Bulunan Tezhip Ustaları", *Türk Etnografya Dergisi*, sy. 3, İstanbul 1973, s. 79-114.

FİLİZ ÇAĞMAN

ALİ b. YAHYÂ es-SÜFÎ

(علی بن يحيى الصوفى)

Fâtih devri hattatlarından.

Yazıyı babası Edirneli Yahyâ es-Süfî'den öğrenmiş olan Ali b. Yahyâ'nın hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Kabri Karacaahmet Mezarlığı'nda Hattatlar Makberesi denilen yerdedir. Şeyh Hamdullah'ın oraya defnedilmeyi istemesi de bundan dolaydır.

Her cins yazıda üstat idi. Bilhassa celî-sülûs ve müsennâ yazılarda şöhet bulmuştur. Celî yazı sahasında bu sanatın en önemli merhalelerinden birinin mümessili olarak kabul edilmiştir. Bilinen imzalı yazılarının hepsi kitâbeler-

den ibaret olup bunlar Topkapı Sarayı (Sarây-ı Cedîd) Bâb-ı Hümâyun kapı kemeri aynasındaki müsennâ besmele ve "inne'l-müttekine..." âyet-i kerîmesi, kapı kemeri üstündeki girift celî-sülûs inşa kitâbeleri ile yanda yuvarlak müsennâ "nasrun minallah..." âyet-i kerîmesi ve Fâtih Camii'nin üç parçadan meydana gelen inşa kitâbesidir.

Taşa hakkedilmiş bu yazılarda kelime ve harflerin terkip, istif ve satıra dizilişlerinde büyük bir ustalık ve daha öncekilere göre bir tekâmül görülür. Baba oğul Yahyâ ve Ali es-Süfî'nin celî-sülûs hattında açtığı çığır, XVIII. asrın sonuna kadar önemli bir gelişme göstermeden devam etmiştir. Ali es-Süfî'nin sülûs ve nesih yazılarına tesadüf edilmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gülzâr-ı Savâb, s. 47; Suyolcazâde, *Devhâtü'l-küttâb*, s. 83; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 333; Habîb, *Hat ve Hattâtân*, İstanbul 1305, s. 126; Ayverdi, *Fatih Devri Hattatları*, s. 16; TA, II, 84.

EKREM HAKKI AYVERDİ

ALİ YAKUP CENKÇİLER

(bk. CENKÇİLER, Ali Yakup).

ALİ b. YÜSUF b. TAŞFİN

(على بن يوسف بن تاشفين)

(ö. 537/1143)

Murâbitlar Devleti'nin
ikinci hükümdarı
(1106-1143).

477'de (1084) Sebte'de (Ceuta) doğdu. Murâbitlar Devleti'nin kurucusu Yüsf b. Taşfîn'in beş oğlundan biridir. Annesi hıristiyan bir câriyedir. Babası tarafından veliâht tayin edildi. Parlak zekâsıyla dikkatleri üzerine çekti ve on sekiz yaşında iken Dîvân-ı Mezâlîm'e nezaret etmekle görevlendirildi. Babasının ölümü üzerine kardeşi Ebû Tâhir Temîm ile Lemtûne ve diğer Sanhâce kabilelerinden biat alarak "emîrü'l-müslimîn" unvanıyla Merakeş'te tahta çıktı (500/1106). Ülkenin her tarafına haber gönderip biat istedi. Yeğeni Yahyâ b. Ebû

Ali b. Yahyâ es-Süfî'nin celî-sülûs hattıyla yazdığı Fâtih Camii kitâbesi - İstanbul

